

Є.В. Зозуля

Донецький юридичний інститут Луганського державного університету
внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка, Україна

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СПІВПРАЦІ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ, ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА ПРАВОСУДДЯ

У статті проаналізовано історичний досвід розвитку співпраці країн-членів Європейського Союзу в галузі безпеки, внутрішніх справ та правосуддя, досліджені основні шляхи співпраці європейських структур та правоохоронних органів України у боротьбі зі злочинністю і здійсненні правосуддя. Розглянуто напрямки реалізації програм співпраці МВС у рамках плану дій співробітництва Ради Європи з Україною, висновується про те, що основними завданнями реалізації цих програм є зміцнення спроможності України забезпечити імплементацію європейських міжнародних договорів у сфері протидії криміналу.

Кримінал давно оминув кордони окремих держав, і національні правоохоронні системи вже не можуть власними силами подолати загрози міжнародної організованої злочинності.

Така ситуація є наслідком того, що за останні 30 років злочинність у світі виросла в 4 рази. Поміж іншим, на територіях колишнього СРСР і США – у 8 разів, у 7 разів – у Великобританії й Швеції, в 6 разів – у Франції, в 4 рази – у Німеччині, вдвічі – у Японії. Як свідчать статистичні дані, за годину на планеті відбувається понад 200 тисяч злочинів. За різними оцінками, у світі щороку відмивається від \$900 млн до \$3 млрд, що становить 2 – 5 % світового валового внутрішнього продукту [1]. При цьому, як стверджують фахівці Всесвітнього банку, щорічно на підкуп державних чиновників і політиків злочинні співтовариства витрачають понад 80 мільярдів доларів.

Слід сказати, що країни, які розвиваються, серед них і Україна, на боротьбу зі злочинністю витрачають до 14 % валового продукту, тоді як розвинені держави – близько 5 %. І як свідчить аналіз, ці показники мають стійку тенденцію до росту.

Таким чином, можна цілком упевнено говорити про те, що кримінал кинув виклик усьому людству, а тому створення єдиного міжнародного фронту антикримінальних сил на планеті – веління часу, тим більше, що злочинність перейшла в нову фазу – транснаціональну.

Зазначене дає змогу висновувати, що стрімкі процеси глобалізації організованої злочинності мали результатом розуміння, що проблему не можна вирішити тільки на національному рівні.

Проблеми розвитку співробітництва країн-членів Європейського Союзу в галузі безпеки, внутрішніх справ та правосуддя в окремих аспектах уже були предметом дослідження науковців. Зокрема, юридичні аспекти міжнародного співробітництва України в галузі боротьби зі злочинністю досліджувались О.І. Виноградовою [2], М.В. Білоконь розглядав проблеми формування національної правової бази управлінської діяльності МВС України в міжнародній правоохоронній сфері [3], сутність і правова природа міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального процесу була предметом наукового дослідження М.І. Смирнова [4], проблеми міжнародної співпраці у сфері правосуддя підлягали дослідженню В.М. Тертишника [5].

Водночас у науковій літературі відсутні комплексні історико-правові дослідження проблем співпраці європейських структур і України в галузі безпеки, внутрішніх справ та правосуддя, і тому вони потребують подальшого наукового розвитку.

Виходячи з цього, **метою статті** є здійснення аналізу історичного досвіду розвитку співробітництва в галузі безпеки, внутрішніх справ та правосуддя країн-членів Європейського Союзу, і на цій основі – визначення шляхів ефективної співпраці європейських структур та правоохоронних органів України в зазначеній сфері міжнародного співробітництва.

Необхідно вказати, що на початку ХХІ ст. перед країнами-членами Європейського Союзу постала низка проблем глобального характеру. Серед них, на нашу думку, можна визначити дві такі, що безпосередньо стосуються співробітництва у сфері внутрішніх справ і правосуддя: по-перше, наднаціональний характер інтеграції став викликом національній ідентичності та суверенності держав, тому що встановлюється біполярна структура влади на європейському рівні, всередині якої інститути ЄС та країни-члени ділять повноваження; по-друге, імміграція осіб до країн Європи з інших держав і частин світу, серед іншого – територією України, а також нелегальне транспортування наркотиків, розповсюдження тероризму потребують адекватного підходу з боку Євросоюзу, спроможності гарантувати безпеку громадян у межах єдиного ринку, водночас дотримуючись прав вихідців із третіх країн, що легально проживають у країнах ЄС.

Як відомо, центром інституціоналізованої співпраці та інтеграції в економічній і політичній сфері є дві (раніше було три) Європейські спільноти: до 2002 року – Європейське об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), Європейська Спільнота (раніше мала назву Європейська економічна спільнота) ЄСп і Європейська спільнота з атомної енергії (Євратом) – ЄСпАЕ. Термін чинності Договору про найстарішу з Європейських спільнот – Європейське об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), завершився в 2002 році. Дві інші Спільноти пов'язані між собою якнайтісніше через спільні органи (Європейський Парламент, Раду, Комісію, Суд та Рахункову палату). Маастрихтським договором 1992 року (Договором про Європейський Союз) нинішню систему Спільнот було доповнено новими формами міжурядової співпраці у ще двох політичних сферах. Також цим Договором було засновано Європейський Союз як спільний «дах» над новим правопорядком. Європейські спільноти та нові форми співпраці часто називають «опорами» Європейського Союзу, з яких Спільноти є його першою (і найважливішою) опорою. Другу утворює спільна зовнішня та безпекова політика (СЗБП), тоді як співпрацю поліцій та судів у кримінальній сфері (раніше вона мала назву «співпраця у сфері правосуддя та внутрішніх справ») вважають третьою опорою Європейського Союзу [6].

Аналізуючи історичний досвід, необхідно зазначити, що співробітництво поліцій та судів у кримінальній сфері держав Європейських співтовариств почало розвиватися після оформлення в 1970 році інституціонального механізму – Європейського політичного співробітництва, який було створено, переважним чином, із метою координації їх зовнішньої політики та безпеки.

У грудні 1975 року за ініціативою урядів Великої Британії та Німеччини було створено міжурядову групу ТРЕВІ (TREVI group) у складі міністрів внутрішніх справ держав-членів ЄС. Абревіатура ТРЕВІ розшифровується як «міжнародний тероризм, радикалізм, екстремізм, насильство» (Terrorisme, Radicalisme, Extremisme, Violence Internationale). Спираючись на норми міжнародного права, група передусім спрямувала свої зусилля на протидію тероризму, пізніше її функції були розширені й розповсюджувалися на регулювання імміграції, візову політику, прикордонний контроль, протидію торгівлі наркотиками. Діяльність групи через секретність своєї роботи викликала чимало нарікань у пресі, національних парламентах і громадських організаціях.

До середини 80-х років країни-члени ЄС активізували свою спільну діяльність у сфері внутрішніх справ. Логіка створення єдиного ринку із скасуванням внутрішніх і одночасним укріпленням зовнішніх кордонів вимагала координації відповідної політики країн Співтовариства.

Важливим досягненням співробітництва у сфері внутрішніх справ стала Дублінська конвенція 1990 року, що набула чинності з 1997 року. Основна її мета – усунення ситуацій, коли емігранти подають заяву з проханням надати політичний притулок одночасно в декілька країн ЄС чи коли одна з країн надає притулок, у той час як інші відмовляють у цьому [7].

Положення про співробітництво між державами-членами ЄС у сфері внутрішніх справ та правосуддя були упроваджені Маастрихтським договором про Європейський союз (підписаний у Маастрихті 7 лютого 1992 року, набув чинності одночасно зі створенням єдиного ринку Європейського співтовариства – 1 січня 1993 року після його ратифікації національними парламентами). Вони стосуються, як ми вже вказували, так званої «третьої опори» ЄС. Це означає, що рішення з питань правосуддя та внутрішніх справ приймаються на основі міжурядового співробітництва країн Союзу за мінімального втручання його інститутів. Можливості участі Комісії, Європейського парламенту та Суду ЄС у процесі розв'язання питань третьої «опори» обмежені консультаційними функціями.

Положення про співробітництво у сфері юстиції та внутрішніх справ були виділені в окремий розділ Договору (розділ VI). Вони визначали сфери політики внутрішніх справ та правосуддя, що мали спільний інтерес для країн-членів, а також обов'язки співпраці за такими напрямками, як: охорона зовнішніх кордонів ЄС; імміграційна політика; надання притулку; візовий контроль; юридичне співробітництво; співробітництво органів охорони правопорядку; боротьба проти міжнародної злочинності, наркобізнесу, тероризму, корупції, шахрайства тощо [8]. Для здійснення співробітництва було створено Раду Міністрів внутрішніх справ та юстиції країн ЄС, під егідою якої були розпочаті спільні поліцейські акції, у тому числі спрямовані на боротьбу з розповсюдженням наркотиків.

Наступним кроком на шляху співробітництва європейських країн у галузі внутрішніх справ і правосуддя став ухвалений головами держав та урядів країн-членів ЄС 2 жовтня 1997 року «Амстердамський договір про зміну Договору про Європейський союз, договорів, що засновували Європейські співтовариства, та пов'язаних із ними актів».

Пріоритетним завданням Європейського Союзу в Амстердамському договорі було проголошено формування Європейського простору свободи, безпеки та правопорядку [9]. Для його виконання на саміті у Відні в грудні 1998 року було прийнято спеціальний план дій.

У Віденському плані дій концепція «європейського простору» набула подальшого розвитку. Були сформовані її основні принципи – свобода, безпека та правовий захист, які тісно пов'язані між собою: громадяни повною мірою можуть користуватися свободою пересування, лише якщо вони перебувають під захистом поліції та судів, незалежно від того, в якій країні перебувають. Безпека в такому контексті означає, що «європейський простір свободи пересування» має стати безпечним та надійним для громадян. Віденський план дій містить зобов'язання боротися з найнебезпечнішими злочинами – тероризмом, торгівлею людьми та злочинами проти дітей, а також протизаконною торгівлею зброєю та наркотиками, корупцією та шахрайством [10].

Таким чином, Віденський план дій став першим етапом реалізації ідеї «європейського простору свободи, безпеки та правопорядку». Друга частина плану містить конкретні рекомендації та дії, які були розглянуті на позачерговому саміті ЄС у Тампере, що відбувся 15 – 16 жовтня 1999 року. Метою цього саміту було досягнення політичної згоди щодо шляхів реалізації амстердамського договору, визначення стратегічних напрямків створення «європейського простору», а також конкретних завдань інститутів ЄС у межах кожного напрямку.

Крім того, співробітництво з країнами Центральної Європи відбувається в рамках Пакту боротьби з організованою злочинністю, укладеного Радою Міністрів внутрішніх справ та юстиції ЄС і міністрами країн-кандидатів у травні 1998 року.

Зважаючи на те, що організована злочинність, усе впевненіше «ламаючи» державні кордони, перетворюється на всевітню кримінальну систему, за ініціативи представників ООН, Ради Європи, Євросоюзу, Інтерполу й Європолу, видатних політиків й учених, бізнесменів і керівників найбільших громадських організацій, представників усіх релігійних конфесій із більше ніж 40 країн світу було висунуто ідею створення Всесвітнього антикримінального і антимонопольного комітету (ВААФ), який і був утворений в грудні 2000 року на Віденському саміті.

Підтримуючи ідеї новоствореної організації, ініціативна група ВААФ у жовтні 2001 року створила в Україні Міжнародну громадську організацію «Міжнародний антикримінальний і антимонопольний комітет» (МГО «МААК»). Аналогічні структури були створені в Російській Федерації (РНААФ), у державах Балтії (БААФ), Монголії та інших країнах.

21 вересня 2001 року на позачерговому саміті ЄС в Брюсселі глави держав висловили солідарність із народом США (з приводу подій 11 вересня 2001 року в Нью-Йорку) і наголосили на необхідності поєднати зусилля Рад зі спільних питань, транспорту, а також внутрішніх справ та правосуддя для вироблення конкретних положень із метою посилення протидії тероризму. Фактично події 11 вересня в США стали каталізатором процесу розвитку співробітництва у сфері внутрішніх справ та правосуддя.

Також був прийнятий План дій ЄС, основними напрямками якого повинні стати: посилення співробітництва у сфері правосуддя й діяльності поліції; розроблення міжнародної правової бази для антитерористичних дій; боротьба з фінансовим забезпеченням тероризму на основі нової директиви ЄС про відмивання грошей; зміцнення безпеки повітряних сполучень; заходи з координації глобальних дій ЄС (роль центру з координації політики і нарощування активності ЄС у цій сфері закріплена за Радою із загальних питань).

19 листопада 2001 року відбулося засідання Ради Міністрів внутрішніх справ та правосуддя, де було прийнято важливі рішення про розширення мандата Європолу, початок роботи Євроюсту, впровадження єдиного європейського ордеру на арешт. Міністри визначили свої цілі: координація розслідування злочинів та посилення співробітництва в боротьбі з тероризмом усередині ЄС, а також із третіми країнами – США та країнами-кандидатами [11].

Передбачалося, що єдиний європейський ордер на арешт максимально полегшить наявну процедуру екстрадиції. Злочинця, якому загрожує хоча б чотири місяці позбавлення волі в одній з країн ЄС, може бути заарештовано в іншій країні та доправлено на місце лише після запиту відповідних юридичних властей. Саме запит має назву «єдиний європейський ордер на арешт». Таким чином, процедура не потребує адміністративних та політичних рішень, зводиться лише до юридичної сторони та займає щонайбільше 90 днів. Однак держава ЄС має право повернути свого громадянина після того, як його буде засуджено для відбування покарання.

Як ми вже зазначали, співробітництво європейських країн, в тому числі й України, в питаннях боротьби зі злочинністю та правосуддя здійснюється в рамках таких європейських інституцій, як Європол та Євроюст.

Європейське поліцейське відомство (Європол) – організація, що координує оперативно-пошукові дії поліції держав ЄС, збір та обмін інформацією про діяльність міжнародних злочинних угруповань. Метою діяльності Європолу є підвищення ефективності співробітництва компетентних відомств у попередженні, аналізі причин і протидії особливо небезпечним злочинам європейського масштабу.

Конвенцію про умови поліцейського співробітництва держав-членів ЄС у боротьбі з тероризмом, нелегальною імміграцією, виробництвом та розповсюдженням наркотиків було розроблено на основі Декларації про поліцейське співробітництво, яка увійшла до Заключного акта Маастрихтського договору. Положення про поліцейське співробітництво були підтвержені Амстердамським договором (розділ V). Залишаючи поліцейське співробітництво в компетенції національних урядів, ст. К1 Договору надає можливість спільних дій і зближення, де це необхідно, кримінального законодавства.

У 1994 році в Гаазі розпочав своє функціонування Європейський відділ боротьби з наркотиками (Europol Drug Unit). Європейська рада в Каннах у червні 1995 року схвалила Конвенцію про Європол, яка була ратифікована всіма країнами ЄС і набула чинності з 1 жовтня 1998 року. Пізніше було прийнято ще низку документів, що регламентують діяльність Європолу. Отож, він розпочав свою роботу з 1 липня 1999 року.

Європол відповідає за збір, аналіз та обмін інформацією з метою протидії створенню мереж нелегальної імміграції та транспортування людей; тероризму; нелегальній торгівлі наркотиками, ядерними, вибуховими та радіоактивними речовинами, зброєю, краденими автомобілями, творами мистецтва і антикваріатом, а також фальшивими документами; підробленню грошових знаків; корупції, замахам на власність та шахрайству, рекету, крадіжкам; кібер-злочинам; завданню шкоди навколишньому середовищу.

Мандат Європолу розповсюджений на боротьбу з відмиванням грошей у зв'язку з кожним із цих видів злочинів.

Європол підтримує країни ЄС шляхом аналізу оперативної роботи поліцейських відомств країн ЄС; підготовки доповідей стратегічного характеру, що містять дані про злочини загальноєвропейського масштабу; поліпшення обміну інформацією між зв'язковими офіцерами (Europol Liason Officers), у межах національного законодавства; проведення експертизи і надання технічної допомоги для розслідування і оперативних дій у межах усього Євросоюзу, під контролем і за відповідальності держави, на території якої було вчинено злочин.

Конвенцією про Європол передбачено створення комп'ютерної системи для отримання, надання та аналізу інформації. У Конвенції обґрунтовано умови захисту прав та безпеки людини й особистих даних. Контроль за функціонуванням системи повинна здійснювати спеціальна комісія (Joint Supervisory Body).

Європол підзвітний Раді Міністрів внутрішніх справ та юстиції, що відповідає за його діяльність, призначає директора та його заступників. Європол фінансують держави ЄС відповідно до ВВП кожної з них [12].

У березні 2002 року в Гаазі розпочав свою діяльність Євроюст. Цей орган замінив тимчасовий підрозділ, який упродовж півроку координував діяльність суддів, прокурорів та поліції. До складу Євроюсту входять представники держав-членів ЄС. Головні завдання – координація діяльності органів національної влади, відповідальних за розслідування злочинів; сприяння спрощенню процедури взаємної юридичної допомоги. Діяльність Євроюсту передбачено розповсюдити на випадки, коли в розслідуванні беруть участь декілька держав, але він може займатися також справами, що стосуються лише однієї з країн ЄС, а також третіх країн.

До компетенції Євроюсту належать усі злочини, перераховані в Конвенції про Європол, а також комп'ютерні злочини, відмивання грошей, злочини проти навколишнього середовища, шахрайство та корупція. Євроюст є колективним органом, представник кожної країни має один голос. Його діяльність фінансується з бюджету Співтовариств, за винятком заробітної плати суддів, прокурорів і поліцейських, які перебувають на утриманні держав-членів ЄС. Комісія ЄС бере участь у роботі без права голосу [13].

До того ж співробітництво європейських країн у боротьбі зі злочинністю і здійсненні правосуддя відбувається в межах Шенгенських правил, які складаються з Шенгенської угоди (додатково 5.1) та Конвенції, а також усіх постанов Виконкому Шенгенської групи.

З метою укріплення зовнішніх кордонів шенгенських країн, для обміну інформацією між їх імміграційними і поліцейськими відомствами в Страсбурзі було створено комп'ютерну інформаційну систему. До неї надходить інформація про розшукуваних злочинців, зниклих безвісти людей тощо.

Початковою метою шенгенських угод, що полягала в поступовому скасуванні контролю на внутрішніх кордонах Співтовариств, досягнуто, на цей момент зусилля сконцентровані на укріпленні зовнішніх кордонів, створенні єдиного стандарту прикордонного контролю та візового режиму, обміні інформацією всередині та за межами Шенгенської інформаційної системи, формуванні поліцейського співробітництва.

Шенгенську групу очолював Виконавчий комітет, що складався з міністрів чи державних секретарів країн-учасниць. Із дня набуття чинності Амстердамським договором – 1 травня 1999 року – функції комітету були передані Раді ЄС (без Великої Британії та Ірландії). Шенгенську центральну групу, яка готувала рішення виконкому, змінив «Комітет 36-ї статті» (у справах, що стосуються третьої «опори») та комітет СКІФА (SCIFA – у справах першої «опори»). Спеціальний комітет, що відповідав за оцінку ступеня підготовки країн-кандидатів для вступу до шенгенської групи, передав свої повноваження спеціальній робочій групі в складі Ради ЄС (Schengen Evaluation working group) [14].

Шенгенські правила стали частиною *acquis communautaire* завдяки Протоколу до Амстердамського договору. Раді ЄС було доручено розділити шенгенські правила на дві частини: перша стосується питань візової політики та прикордонного контролю, друга частина містить положення про поліцейське співробітництво та Шенгенську інформаційну систему. Для кожної частини за допомогою спеціальної процедури (Ventilation decision) було розроблено юридичну основу. Складнощі виникли з тією частиною, що стосувалася роботи Шенгенської інформаційної системи. Було вирішено, що система матиме подвійну юридичну основу – відповідні статті Договору, котрі можуть бути віднесені як до першої, так і до третьої «опор».

Аналізуючи співпрацю європейських країн та правоохоронних органів України у боротьбі зі злочинністю і здійсненні правосуддя, необхідно зазначити, що системного характеру вона набула після видання Указу Президента України від 11 червня 1998 року за № 615/98, яким було затверджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу. Стратегія інтеграції України до ЄС визначала основні пріоритети діяльності органів виконавчої влади на період до 2007 року, протягом якого мали бути створені передумови, необхідні для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі [15].

Щороку Радою з питань співробітництва між Україною та ЄС, із урахуванням стану виконання пріоритетів, визначених на попередньому засіданні, схвалюються пріоритетні напрямки двостороннього співробітництва в рамках імплементації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС на наступний період.

На Шостому засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС (18 березня 2003 року, м. Брюссель) сторони визначили 7 пріоритетів імплементації Угоди про партнерство й співробітництво між Україною та ЄС. Одним із пріоритетів є співробітництво у сфері юстиції і внутрішніх справ.

21 лютого 2005 року було підписано План дій «ЄС – Україна». Це стало ще одним важливим кроком у процесі європейської інтеграції нашої держави. Він охоплює часові межі в три роки. Його імплементація допоможе реалізації положень Угоди про партнерство та співробітництво як чинної основи співробітництва України і ЄС та сприятиме й підтримуватиме мету України щодо подальшої інтеграції до європейських економічних та соціальних структур. Імплементація Плану дій значно наблизить українське законодавство, норми та стандарти до законодавства Європейського Союзу.

Необхідно зазначити, що МВС України бере дієву участь у реалізації пріоритетних напрямків зовнішньої політики України, і відповідно до своєї компетенції є виконавцем близько двадцяти заходів Плану дій «Україна – ЄС», зокрема в галузі «Юстиція, свобода і безпека», провадить активну роботу у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції.

На сучасному етапі здійснюються нові програми співпраці МВС згідно з планом дій співробітництва Ради Європи з Україною на період 2008 – 2011 рр. Зокрема, в контексті Плану дій для співробітництва РЄ з Україною наразі здійснюється шість спільних програм. Зокрема, це «Заохочення демократичних процесів в Україні та на Південному Кавказі», «Міжнародне співробітництво у галузі боротьби з кримінальною злочинністю» та «Підтримка належного врядування: проект проти корупції» із загальним бюджетом понад 3,4 млн євро, а також підтримка системи правової допомоги в розслідуванні кримінальних справ і сприяння екстрадиції.

Спільні дії за «Проектом проти відмивання грошей та фінансування тероризму» із бюджетом 5,3 млн євро, що передбачає здійснення низки заходів і поглиблення співпраці профільних органів державної влади з європейськими партнерами, завершилися в лютому 2008 року.

Нині для України є важливим упровадження євростандартів, адже присутність нашої країни у РЄ і намагання наблизитися до європейських цінностей вимагає від державних інституцій сприяння і підтримки. Тому фахівцями українських міністерств і відомств, перш за все МЗС, Мінюсту, за участі представників МВС і європейських структур був підготовлений спільний План дій РЄ для України, що переважно стосується правоохоронних відомств. Найактуальнішим стало питання продовження реформування правоохоронної системи.

Удосконалення в МВС будуть спрямовані, щонайперше, на захист прав людини і поліпшення послуг, які ОВС надають населенню, посилення уваги на аспектах міграції і міжнародної правової допомоги. У зазначеній стратегії враховані висновки, зауваження й рекомендації звіту групи експертів РЄ, які у 2006 році вивчали систему українського МВС. Демократичні перетворення і традиції дедалі глибше укорінюватимуться в українській реальності та в діяльність міліції. Європейські структури всебічно підтримуватимуть такі тенденції й надалі готуватимуть із Україною спільні програми та проекти, серед іншого й за фінансування РЄ [16]. Разом із цим МВС України бере активну участь у роботі Урядового комітету з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

Зрештою, на постійній основі здійснюється моніторинг виконання та підготовка звітів щодо реалізації структурними підрозділами МВС України заходів щодо виконання Плану дій «Україна – ЄС», Плану-графіка імплементації Плану дій ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ в Україні, Цільового плану «Україна – НАТО» в рамках Плану дій «Україна – НАТО».

Також у квітні 2005 року в Гаазі (Нідерланди) відбувся ознайомчий семінар Європолу для представників керівництва правоохоронних органів кількох держав, які не є членами ЄС, до участі в якому було запрошено Україну. Під час роботи семінару делегація України отримала офіційне запрошення розпочати перемовини з питання укладення угоди між Урядом України та Європолом про стратегічне співробітництво.

У лютому 2006 року було розпочато реалізацію спільного проекту технічної допомоги «Міжнародне співробітництво у сфері кримінальних справ в Україні (UPIC)», започаткованого Радою Європи та фінансованого Європейською Комісією.

Метою проекту є посилення можливостей України у здійсненні міжнародного співробітництва в рамках європейських конвенцій та інших міжнародних договорів у сфері кримінального судочинства.

З березня 2006 року МВС України брало участь у розробленні програм «Твіннінг», які були впроваджені в Україні. Цей проект є механізмом інституційного розвитку, який було розроблено в процесі розширення Європейського Союзу, а нині він став доступним і для країн-сусідів ЄС. Проект «Твіннінг» був розрахований на 2 роки і фінансується ЄС та програмою Тасіс.

З червня 2006 року в МВС України розпочато реалізацію проекту Ради Європи та Європейської Комісії для України в галузі боротьби з корупцією «Підтримка належного урядування: протидія корупції в Україні».

Фінансування зазначеного проекту здійснюється Європейською Комісією та Радою Європи. За впровадження проекту відповідає Рада Європи. До роботи за вказаним проектом залучені Міністерство юстиції України, Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України, РНБОУ, Генеральна прокуратура України, МВС України та інші установи. Проект розпочато 8 червня 2006 року і розрахований він на 3 роки. На цей час робота над проектом триває.

Крім того, Україна як держава, що активно інтегрується до європейських структур, проводить політику врахування позитивного досвіду, нагромадженого країнами Європи, у такій важливій сфері, як етнополітика, зокрема у виробленні механізму захисту прав національних меншин [17, с. 21].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що згідно з тим, що вступ до Європейського Союзу визначено стратегічною метою зовнішньої політики України, основними завданнями програм, за якими з європейськими структурами співпрацюють правоохоронні органи України, є зміцнення спроможності України забезпечити імплементацію європейських міжнародних договорів у сфері протидії криміналу. Безумовно, багато ініціатив було впроваджено в життя, але за викликом сучасності чимало проблем у правовому полі потребує подальшої спільної уваги.

Відповідно, вивчення історичного досвіду побудови та функціонування його інститутів і правової системи, серед іншого і в правоохоронній сфері, є ключовою умовою розвитку взаємовигідного співробітництва нашої держави з цим унікальним інтеграційним об'єднанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Транснаціональна злочинна корпорація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zgroup.com.ua/article>.
2. Виноградова О.І. Міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі злочинністю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / О.І. Виноградова. – Харків, 2000. – 20 с.
3. Білоконь М.В. Правове регулювання управлінської діяльності МВС України у сфері охорони та захисту громадського світового порядку / М.В. Білоконь // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2004. – № 1. – С. 58-68.
4. Смирнов М.І. Сутність і правова природа міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального процесу / М.І. Смирнов // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2004. – № 1. – С. 187-196.
5. Тертишник В.М. Проблеми міжнародного співробітництва у сфері правосуддя: екстрадиція та конфіскація / В.М. Тертишник // Юридична Україна. – 2003. – № 6. – С. 34-40.
6. Європейське право: підручник / Гердеген М. – К. : Вид-во «К.І.С.», 2008. – 528 с.
7. Конвенция, определяющая государство, ответственное за рассмотрение заявлений о предоставлении убежища, поданных в одном из государств-членов Европейских Сообществ (Дублинская конвенция) // Сб-к междунар. прав. актов, регулирующих вопросы миграции. – М. : МОМ, 1994.
8. Договор о Европейском Союзе. Консолидированная версия. – М. : Интердиалект+, 2001. – 224 с.
9. Астапенко В.А. Изменения концепции сотрудничества государств-членов ЕС в области правосудия и внутренних дел по Амстердамскому договору / В.А. Астапенко // Вестник БГУ. Серия 3. – 1999. – № 1. – С. 65-70.

10. Центр європейських досліджень. Офіційний сайт. Інформація. Політика в галузі внутрішніх справ та правосуддя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eu.org.ua/ipo/>.
11. Пристайко О.Є. Збірники [Електронний ресурс] / О.Є. Пристайко – Режим доступу : <http://www.niisp.gov.ua/vydanna>.
12. Европол. Матеріал из Википедии – свободной энциклопедии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.
13. Единая полиция и юстиция [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ruseu.org/>.
14. Потемкина О. Новые тенденции развития законодательства ЕС по охране границ / О. Потемкина // Интернет-журнал «Вся Европа. Ru.» – 2008. – № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.alleuropa.ru/>.
15. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 червня 1998 р. № 615/98. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
16. Карпюк Г. РС підтримує «європейськість» МВС / Г. Карпюк // Іменем Закону. – 2007. – № 51. – С. 4.
17. Бородінов В.Д., Круподер О.Л. Україна – ЄС: захист прав національних меншин в контексті інтеграційних процесів / В.Д. Бородінов, О.Л. Круподер // Наука. Релігія. Суспільство. – 2008. – № 3. – С. 18-23.

Є.В. Зозуля

Исторический опыт развития сотрудничества стран-членов Европейского Союза и Украины в сфере безопасности, внутренних дел и правосудия

В данной статье проанализирован исторический опыт развития сотрудничества стран-членов Европейского Союза в сфере безопасности, внутренних дел и правосудия, исследованы основные пути сотрудничества европейских структур и правоохранительных органов Украины в борьбе с преступностью и осуществлении правосудия. Рассмотрены направления реализации программ взаимодействия МВД в рамках плана действий сотрудничества Совета Европы с Украиной, сделан вывод о том, что главными задачами при реализации этих программ является укрепление способности Украины в обеспечении имплементации европейских международных договоров в сфере противодействия преступности.

E.V. Zozulia

The Historical Experience of Cooperation of European Union Member-States and Ukraine in the Field of Security, Internal Affairs and Justice

This article analyzes historical experience of development cooperation between member-states of the European Union in the field of security, internal affairs and justice, it was considered the main ways of cooperation between European institutions and Ukrainian law enforcements in fighting against crime and implementation of justice. It was considered the direction of the implementation of programs interaction between Ministry of Internal Affairs within cooperation plan of action of the Council of Europe and Ukraine, it was made the conclusion that the main problems of implementing these programs is the strengthening of Ukrainian ability as for the implementation of the European international treaties in the field of combating with criminality.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2009.